

POVZETEK — IZBRANO POGLAVJE 1: DROGE IN VOŽNJA

Evropski center za spremljanje drog in zasvojenosti z drogami
Letno poročilo 2007 o stanju na področju problematike drog v Evropi
Prepoved objave do 22.11.2007 do 10. ure po srednjeevropskem času

Uvod

Od konca devetdesetih let številne evropske in svetovne raziskave obravnavajo problem vožnje pod vplivom psihoaktivnih snovi. V *Izbranem poglavju* „Droge in vožnja“, objavljenem hkrati z *Letnim poročilom 2007*, se center EMCDDA osredotoča na vožnjo po uporabi kanabisa in benzodiazepinov. V centru so analizirali odgovore držav, da bi ugotovili razširjenost teh snovi med vozniki, in jih preučili v okviru politike in zakonodaje, kazenskega pregona ter preventive.

Analiza stanja ⁽¹⁾

- Raziskave kažejo, da so kanabis in benzodiazepini za alkoholom najbolj razširjene psihoaktivne snovi med vozniki v Evropi. Ta ugotovitev se kaže kot dosledna ne glede na vrsto raziskave (npr. naključna testiranja na cesti ali testiranja na podlagi suma, v bolnišnicah, pri obdukciyah). Raziskave so enakomerno porazdeljene glede na to, katera od obeh snovi je bolj razširjena.
- V Evropi je nekaj izjem. V **Latviji**, na **Finskem**, **Švedskem** in **Norveškem** so pri voznikih amfetamini pogostejši kot kanabis in benzodiazepini. V **Sloveniji** so opiodi pogostejši kot benzodiazepini.
- Praktične raziskave (npr. preskus zmogljivosti) kažejo, da je posledica uporabe kanabisa in benzodiazepinov zmanjšana sposobnost vožnje, ki je odvisna glede na odmere, toleranco in čas po uporabi. Študije ocene tveganja kažejo, da kombiniranje teh drog in alkohola znatno poveča tveganje, da je voznik vpleten v prometno nesrečo ali odgovoren zanjo.
- Vprašanje je, ali vozniki, pri katerih je test benzodiazepinov pozitiven, te snovi uporabljajo v zdravstvene namene ali jih zlorabljajo. Analize so pokazale, da so bile koncentracije v krvi pogosto na terapevtskih ravneh (npr. v **Avstriji**, na **Finskem** in **Švedskem**), pogosto pa tudi veliko višje (npr. na **Norveškem**). Ne glede na to je pravni status jasen skoraj v vseh državah v Evropi: vožnja pod vplivom benzodiazepinov, čeprav je njihova uporaba predpisana in pravilna, je kaznivo dejanje.
- Vozniki, ki uporabljajo kanabis, so najverjetneje mlajši moški, medtem ko so vozniki, ki uporabljajo benzodiazepine, verjetneje srednjih let in pogosto ženskega spola.
- Glede na podatke, predložene za to *Izbrano poglavje*, pa ni nobenega dvoma, da je snov, ki najbolj ogroža življenja na evropskih cestah, alkohol.

Politika in zakonodaja

- Države so se na možno škodo v povezavi z vožnjo pod vplivom psihoaktivnih drog odzvale na najvišji ravni. Mnoge države so poostrile zakone, povečale kazni ali spremenile nacionalne strategije (npr. varnost na cesti ali strategije boja proti drogami), da bi se spopadle s tem problemom.

- Posamezne države so pripravile različne pravne rešitve glede vožnje pod vplivom drog, od zakonov z ničelno toleranco (kaznovanje odkritja snovi same po sebi) do omejitvenih zakonov (kaznovanje, če se zdi, da je oseba nesposobna za vožnjo).
- Zakoni z „ničelno toleranco“ za prepovedane droge so bili uvedeni v **Belgiji**, na **Portugalskem** in **Švedskem** (1999) ter v **Franciji** in na **Finskem** (2003). **Švedski** in **finski** zakoni veljajo tudi za določena zdravila, zaužita brez veljavnega zdravniškega recepta. Kazni za to kaznivo dejanje so se od leta 2000 zvišale v **Češki republiki**, **Grčiji**, **Italiji**, **Latviji** in **Litvi**. Zakoni in kazni se po Evropi še vedno zelo razlikujejo.
- Več držav je sprejelo zakone, ki dovoljujejo ali opredeljujejo testiranje uporabe drog na cesti (npr. s slino, testiranje potu): **Italija**, **Poljska**, **Združeno kraljestvo** (2003); **Slovenija** (2004); **Češka republika**, **Latvija**, **Avstrija** (2005); **Litva** (2006) in **Portugalska** (2007). Kljub temu projekti EU o oceni testiranja na cesti (<http://www.rosita.org>) niso nobene naprave ocenili kot dovolj zanesljive za presejalni preskus na cesti. Nekateri osnutki zakona čakajo na zanesljivo opremo za testiranje, preden bodo uvedeni.

Kazenski pregon

- Postopki za odkrivanje različnih snovi (določeni z zakonom, uredbo ali s smernicami) so v Evropi primerljivi v širšem smislu. Na splošno je prvi stik med voznikom in zakonom policist, ki ugotovi, ali je morda prišlo do uporabe drog. Teoretično je glavna razlika pri postopkih za odkrivanje različnih snovi zakonska zmožnost v državi, da testi potekajo naključno ali na podlagi suma, čeprav je to razlikovanje v praksi pogosto zabrisano.
- Medtem ko postopki za odkrivanje na splošno vključujejo opazovanje in teste obnašanja, ki jim sledi odvzem vzorcev urina/krv, je razlika predvsem v lokaciji testov (npr. ob cesti, v zdravstvenem domu) in osebi, ki jih izvaja (npr. prometna policija, zdravnik).
- Nekateri države navajajo, da so postopki testiranja v nekaterih primerih nesreč s smrtnim izidom, poškodb ali celo suma obvezni ali sistematični. Vendar pravne obveznosti testiranja ni vedno enostavno izvajati. **Danska**, **Estonija**, **Irska** in **Portugalska**, ki izvajajo sistematično testiranje, navajajo, da testa za droge ne izvajajo rutinsko, če ima voznik v krvi večjo količino alkohola od dovoljene, saj ni potreben za kazenski pregon.
- Države navajajo različne stopnje usposabljanja policije za prepoznavanje znakov zmanjšane sposobnosti za vožnjo pri voznikih. Posebno usposabljanje je obvezno v **Belgiji**, na **Portugalskem**, **Švedskem** in v **Združenem kraljestvu**.

Ukrepi in programi na področju preventive

- Od konca devetdesetih let večina držav EU izvaja kampanje v množičnih medijih, ki obveščajo o tveganjih za zdravje pri uporabi različnih snovi in vožnji, vendar so običajno osredotočene predvsem na alkohol. Samo približno petina držav EU se posebej osredotoča na kanabis ali benzodiazepine. Preventivni programi na področju drog imajo sedaj pomembno vlogo v avtošolah.
- Glede na raziskave so lahko kampanje, ki temeljijo na principu „ena rešitev za vse“ neprimerne. Starejši uporabniki benzodiazepinov pogosto ne bodo upoštevali sporočil, ki so namenjena mlajšim uporabnikom kanabisa, in obratno, ne eni ne drugi pa ne bodo menili, da opozorila o alkoholu veljajo tudi zanje.
- Osebe, ki jemljejo zdravila, morda niso seznanjene z morebitnimi učinki na sposobnost vožnje. Trenutno samo pet držav uporablja piktograme na ovitkih zdravil (**Danska**, **Francija**, **Nizozemska**, **Slovaška** in **Finska**), ki uporabnike opozarjajo na možne škodljive učinke.

(¹) Rezultati navedenih epidemoloških raziskav niso znanstveno primerljivi. Lahko se razlikujejo glede na splošni načrt raziskave, metodologijo, vzorčno skupino, biološki matriks in mejne vrednosti.

Dodatno branje:

„Legal approaches to drugs and driving“, ELDD <http://eldd.emcdda.europa.eu/?nnodeid=5036>

„Literature review on the relation between drug use, impaired driving and traffic accidents“ EMCDDA, 1999 <http://eldd.emcdda.europa.eu/?nnodeid=19034>

Drugs and driving: latest developments and findings from research, Insights series, EMCDDA (v tisku).

Glej tudi projekt Evropske komisije DRUID na <http://www.druid-project.eu>